

Mintaértékű autonómiatörékvések

BESZÉLGETÉS DR. HÓDI SÁNDORRAL,
A VAJDASÁGI MAGYAROK SZÖVETSÉGÉNEK ALELNÖKÉVEL

(Előző lapszámunkban megkezdett beszélgetésünk folytatása)

– Általános tendencia a kommunisták hatalomba való visszatérése. Milyen formában favorizálja ezt a folyamatot az autonómiatörékvések vakvágányra futása?

– Akárcsak más „volt” szocialista országban, Szerbiában is tart a kommunista restauráció. Ez aztán rányomja bélyegét mindenre. Szerbia egyébként is bevehetetlen kommunista erő maradt az 1989-es változásokot követően. Még a cécér átfestését sem tartották szükségesnek.

Belgrád nem tárgyal az autonómiáról, mert az autonómiában az elszakadás, a területmódosítás veszélyét látja. Bizonyára így van ez Bukarest és Pozsony esetében is. Trianon olyan mértékben volt igazságtalan a magyarokkal szemben, hogy mind a győztes hatalmak, mind az elcsatolt területek új gazdái hetvenöt éve reszketnek a magyarok esetleges revíziós törekvéseitől. Minden, ami a kisebbségi kérdés rendezésére irányul, ezt a félelmet gerjeszti bennük. Ezen nem lehet változtatni azzal, ha Magyarország államszerződéseik formájában ismételt lemond az elcsatolt területekről. A nemzetpolitikának nem a trianoni béke három nyertesének az érzékenyítéséhez kell igazodnia, hanem a határokon túli került hárommillió magyar helyzetre kell megnyugtató megoldást találni.

Ehhez az autonómiák megfelelő keretet szolgáltatnak. Az anyaország politikája azonban felettébb képlekeny és bizonytalan ilyen vonatkozásban. A Horn-kormány mindenképpen visszafogottabb ebben a kérdésben, mint az Antall-kormány volt, jóllehet az autonómiákat az sem tartotta igazán szívügyének.

Ugyanakkor megtorpanás tapasztalható a határon túli magyar szervezetekben is. A volt kommunisták politikai pozícióinak megerősödésével az autonómista szárny képviselői mindennél hátrébb szorultak. Valóságos boszorkányüldözés folyik azok ellen, akik az Antall-kormány idején exponáltak magukat a magyarság ügyében. A „Szöcs-ügy”, a „Hódi-ügy” és más hasonló ügyek, megkésett és szegényteljes kommunista koncepciók pereik. Olyan politikai diverziók, amelyek többet ártottak a magyarság nemzeti önszerveződésének, mint a szerbek, románok, szlovákok rágalmai együttvéve.

Azok, akiket korábbi politikai szerepvállalásuk miatt jobb helyeken, például Csehországban tíz évre eltiltottak a közügyektől, nálunk kéjjel mocsoklik a hiteles személyeket. De ha csak ezt tennék. A „korszerűsítés” ürügyén hamar területek kerültek a korábban elfogadott autonómia-koncepciók, hogy „modern” változatukban szó se essék a területi

autonómiáról. Hamis politikai játszmák kezdődtek azzal a céllal, hátha a területi autonómia gondolatának a feladásával meg lehetne nyerni a többségi nép bizalmát. Ilyen szempontból a VMDK 1992-ben elfogadott úgynevezett hármas autonómiájának „korszerűsítése”, kilúgozása sem hozta meg a várt eredményt. Belgrádban habozás nélkül a papírkosárba vetették, akárcsak az azt megelőzőt.

Az „egységes és a nemzetközi normáknak megfelelő” autonómia-koncepciók kidolgozása, a korábbi egységes és a nemzetközi normáknak megfelelő autonómia-koncepciók helyett, ami most megy, gyakorlatilag pótcselekvés. Nem viszi előbbre a magyar ügyet. Ellenkezőleg: mindenféle politikai hozadék nélkül, értel-

lektív jogoknak. Amilyen szűk keblük a kisebbségi jogokat illetően, olyan elszánt harcosai viszont a nagyszerb nemzeti érdekeknek. A szerb ellenzék az együttműködést úgy képzei el, hogy előbb meg kell nyerni a választásokat, mégpedig a kisebbségek feltétlen támogatásával, utána majd esetleg szóba kerülhetnek a kisebbségi jogok. Amiről már most is azt tartják, hogy túlszárnyal minden nemzetközi normát. Ebben a vonatkozásban a szerb ellenzék a hatalommal egy gyékényen áru, így nem sok értelme volna a koalíciónak. Azt gondolom, ez így van Romániában is.

– Hogyan látja Ön ennek a kérdésnek a felvetését a Vajdaság esetében?

– Az együttműködés kérdése

meretes, a szocialisták 1994-es magyarországi választási győzelme megrázta a határon túli magyar politikai szervezeteket. A kommunista visszarendeződéstől vérszemet kaptak a volt kommunista káderek, és megpróbálták politikai befolyásuk alá vonni az Antall-kormány idején még nemzetközi irányultságú szervezeteket, ami több helyütt, így a Vajdaságban is pártszakadáshoz vezetett. Az RMDSZ-hez hasonló belső platformosodással talán meg lehetett volna menteni a VMDK egységét, de a kezdeményezés és a keményvonalas bolsevisták hajthatatlanságán megbukott. A volt politikai káderek, kommunista párttitkárok által kisajátított VMDK mellett létrejött a nemzeti erőket és a volt reformkommunistákat egyesítő VMSZ, ami néhány hónap leforgása alatt életerős párttá szerveződött. Később megalakult a Vajdasági Magyar Polgári Párt, amely azonban egyelőre nem tudott magának jelentősebb számú tagságot toborozni.

Szlovákiai magyar pártok mintájára, amelyek között létrejött bizonyos mértékű kompromisszum, a vajdasági magyar pártoknak is meg kellene találni a közös hangot a magyar autonómia ügyében, vagy legalább olyan kérdésekben, mint az iskoláztatás, a tájékoztatás, a helyi önkormányzatok működése. A VMDK jelenlegi vezetői részéről azonban semmilyen készség sem mutatkozik az együttműködésre. Szemlátomást nem tudnak alkalmazkodni a megváltozott helyzethez, ami a VMDK teljes elszigetelődéséhez, további belső bomláshoz és vélhetően egy újabb pártszakadáshoz vezet.

– A kelet-szlavóniai szerbek autonómiatörékvéseli mintaértékűek...

– Miután a nagyszerb álom szertefoszlott, és Horvátország sem hajlandó tárgyalni területcseréről, nem hajlandó lemondani a szerbek kezén lévő Baranyáról, Kelet-Szlavóniáról és Nyugat-Szerémségről, ez a körülmény kezdi jobb belátásra bírni a szerbeket. A megszállt területek szerb képviselő-testületeinek a tagjai ugyanis a Szerbiával való csatlakozás hajtógáta helyett olyan indítvánnyal álltak elő, hogy a jelzett területek kapjanak különleges státust Horvátország keretében. A képviselő-testületek rendkívüli ülésén megfogalmazták a szerb kisebbség státusára vonatkozó koncepciójukat, amely megítélésük szerint ugyanazonok az elveken nyugszik, amelyeket hasonló esetekben a nyugati demokráciákban alkalmaznak.

Számunkra, háromnegyed évszázad óta kisebbségben élő magyarok számára nyilván nem érdektelen, hogy a szerbek – az új Horvátország keretén belül – milyen feltételek mellett tartják elfogadhatónak sorsukat, mint ahogyan az sem érdektelen, hogy

helyzetük rendezése alapjául milyen „nyugati mércéket” alkalmaznak.

Nos, a nagyvilágnak felkínált koncepciók szerint a szerb területnek saját képviselőháza és kormánya lenne, a speciális státus pedig kiterjedne a regionális állampolgárságra és útlevelekre való jogra, továbbá saját rendőrségre, saját pénzügyiségre, a címerre és zászlóra való jogra; valamint a gazdasági önállóságra. Ezenkívül a területet tartósan demilitarizálnák.

Ezen koncepció szerint az autonómia képviselőházaának lehetősége nyílna megfelelő törvényhozárra, ám a horvát elnöknek joga lenne megvetozni ezeket az előírásokat, ha a szerb területi parlament túllépne a hatáskörét. A választásoktól függetlenül a szerb terület érdekeit a horvát Szabornak külön képviselőjük védené. Ugyanakkor a területi képviselőházban a horvát kormánynak is lenne egy külön képviselője.

Mindvégig az előterjesztés „szerb területet” emleget autonómia helyett, amint azonban az indítványból kiténik, a Kelet-szlavóniai szerbek, akik aligha vannak másfél százézeren az újonnan betelepült tömegekkel együtt, vaskosabb autonómiatervvel rukkoltak elő, mint amiről a határon túli magyar kisebbségek valaha álmodni mertek. Ez a különbség a két nép mentalitása között. Az elcsatolt területeken élő, együttvéve többmillió nagyságrendű magyarság ugyanis – a kelet-szlavóniai szerbekkel ellentétben – azon tétovázik, milyen szemmel néznek majd rá a világban, ha a nyiszlett kis autonómiatervzeteivel előáll.

A kelet-szlavóniai szerbek indítványáról és a minimalizált, kilúgozott magyar autonómiatervzeteiről nem lehet egy napon beszélni. Pedig hát az „európai mércék”, amikre a szerbek hivatkoznak, számunkra is hivatkozási alapul szolgálhatnak. Elvégre az a nóta járja, hogy Európában nem lehet kettős mércéket alkalmazni.

És akkor még nem beszélünk a koszovói albánokról, akik a rendőri és katonai megszállás ellenére – vagy éppen ezért – az önrrendelkezési jogra hivatkozva, önálló államiséget követelnek maguknak, egyre csak azt hajtógatva, hogy „soha többé Szerbia”. Ilyen igények mellett, bárholyan alakuljanak is a dolgok, az albánok szemét sem lehet kiszűrni akármivel. A kelet-szlavóniai példa azt bizonyítja, hogy az önszervező magyar politika helyett volna mit tanulni másoktól.

Németh Tünde

Cseendélet tankkal és templommal

metlenül lefelé faragja az igényeket.

– Az erdélyi magyarság legitim képviseletének legfelsőbb vezetése fölvetette egy koalícióra lépés lehetőségét a román kormánypárttal. Egy ilyen típusú koalíció elnevezhető-e elvi alapon, vagy pedig minden konkrét esetet külön kell-e vizsgálni? Megjegyzendő, hogy a felvidéki Független Magyar Kezdeményezés példája azt bizonyította, hogy ebben a felállásban elkerülhetetlenül bizonyos elvtelen kompromisszumok.

– Nekünk Szerbiában az a tapasztalatunk, hogy még a magukat legdemokratikusabbnak nevező szerb ellenzéki politikusok is ellenzik a kisebbségek autonómiatörékvéseit, mint ahogyan egy emberként ellene vannak a kol-

elvileg nem teljesen reménytelen. Amennyiben történetesen összeállna egy olyan koalíció, amely Jugoszlávia federalizálásáért, decentralizálásáért és a helyi önkormányzatok jogkörének kiszélesítéséért száll síkra, ebben a kisebbségek is érdekeltnek lennének. Szerbia decentralizálásával, a községi önkormányzatok jogkörének kiszélesítésével kétségtelenül javulna a vajdasági magyarság helyzete. Talán az autonómiához is közelebb kerülne egy lépéssel. Egyelőre azonban a kemény kézben tartott, központosított szocialista Szerbiát nem fenyegeti ez a „veszély”.

Nagyobb gond az, hogy a három magyar vajdasági párt (a Vajdasági Magyar Szövetség, a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége és a Vajdasági Magyar Polgári Párt) egymással sem tud megegyezni. Amint is-